

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.12>

Т. В. Маматова

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

І. В. Шкурат

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри теорії та практики управління
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПРИНЦИПИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто роль публічно-приватного партнерства (далі – ППП) у забезпеченні ефективного захисту прав споживачів в Україні. Вона досліджує основні принципи та виклики ППП у цій галузі і акцентує увагу на ключових аспектах співпраці між державними органами, приватним сектором та громадськими організаціями. Зазначаються, реальні приклади та досвід інших країн, стаття прагне з'ясувати, як ефективне партнерство може сприяти покращенню умов споживання та захисту прав громадян щодо товарів і послуг. Визначено конкретні рекомендації та висновки щодо оптимальних підходів до розвитку ППП в сфері захисту прав споживачів. Особлива увага приділяється питанням підвищення прозорості, ефективності та довіри до ринкових учасників. Обґрунтовані рекомендації орієнтовані на покращення механізмів співпраці між державними органами, громадськими організаціями та приватним сектором з метою забезпечення ефективного захисту прав споживачів. Мета статті полягає у сприянні розумінню та підвищенні усвідомленості про важливість публічно-приватного партнерства для захисту прав споживачів в Україні. Через аналіз рекомендацій та висновків висвітлюється значення співпраці між різними суб'єктами, а також наголошується на необхідності створення більш стабільного та прозорого ринкового середовища для споживачів. Визначені конкретні аспекти публічно-приватного партнерства в контексті захисту прав споживачів. Вона аналізує приклади успішних проєктів та ініціатив, де співпраця між державними органами та приватним сектором дала позитивні результати у забезпеченні якості продукції, безпеки товарів та дотриманні прав споживачів. Підкреслено, що публічно-приватне партнерство в сфері захисту прав споживачів визначено, як потужний інструмент для досягнення покращення умов життя громадян, створення безпечного та стабільного ринкового середовища і сприяння сталому розвитку країни. Досліджено необхідність злагодженої співпраці, прозорості та довіри між усіма учасниками процесу для досягнення спільних цілей – захисту прав споживачів і забезпечення якості продуктів та послуг. За допомогою публічно-приватного партнерства можливо ефективно розв'язувати проблеми, що виникають у сфері захисту прав споживачів, та досягати позитивних результатів для суспільства в цілому.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, захист прав споживачів, сфера захисту прав споживачів, ефективність партнерства, громадські організації.

Постановка проблеми. Постановка проблеми полягає у чіткому і конкретному формулюванні певної складності, питання або виклику, з яким стикаються люди, організації або суспільство в цілому. Це визначення основного забутого аспекту, який потребує розв'язання або

удосконалення. Проблема вказує на необхідність встановлення ефективного партнерства між різними зацікавленими сторонами з метою забезпечення якості, безпеки та захисту прав споживачів. Таке партнерство має розв'язувати виклики, пов'язані зі змінами у суспільстві,

швидким розвитком технологій та зростаючими вимогами споживачів до якості продуктів і послуг. Взаємодія між державними органами, приватним сектором та громадськими організаціями є ключовим фактором для досягнення успішних результатів у захисті прав споживачів та створенні сприятливих умов для економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі аспекти проблеми ролі принципів та ефективності публічно-приватного партнерства в сфері захисту прав споживачів в Україні досліджували такі науковці, як: О. Бородієнко, В. Круглов, А. Мосейко, М. Парасюк, І. Яремко та інші.

Метою статті є розгляд та аналіз ролі публічно-приватного партнерства у забезпеченні ефективного захисту прав споживачів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі, де ринкові відносини швидко розвиваються, а потреби споживачів стають все більш різноманітними, існує постійна потреба в адаптації механізмів захисту прав споживачів. Однією з ключових тенденцій в цьому напрямку є публічно-приватне партнерство (далі – ППП) поєднання зусиль держави і приватного сектору для досягнення спільних цілей. Цей підхід, який вже показав свою ефективність у багатьох країнах світу, пропонує нові можливості для забезпечення якості, безпеки товарів та послуг, а також для підвищення рівня задоволеності споживачів. Україна, яка пройшла довгий шлях реформ та адоптацій, також може розглядати ППП як стратегічний інструмент для вдосконалення сфери захисту прав своїх громадян-споживачів.

Слід підкреслити та виокремити ключові засади та результативність цього виду партнерства, до яких належать:

– *розподіл обов'язків і ресурсів:* ППП передбачає спільну участь держави та приватного сектору у забезпеченні захисту прав споживачів. Держава визначає нормативну базу, розробляє правила та стандарти захисту, а також забезпечує контроль і нагляд. Приватний сектор, зі свого боку, забезпечує виробництво та надання якісних товарів і послуг, що відповідають нормативам і стандартам;

– *підвищення ефективності:* ППП може допомогти уникнути зайвого бюрократичного апарату та знизити навантаження на державні органи. Приватний сектор має більшу гнучкість та швидкість в прийнятті рішень і реагуванні на зміни ринкових умов. При цьому, держава збе-

рігає регулюючу та контролюючу функції, що забезпечує дотримання законодавства та прав споживачів;

– *залучення інновацій:* приватний сектор зазвичай має доступ до новітніх технологій та інновацій, що може сприяти розвитку нових, безпечних і якісних продуктів для споживачів. Партнерство з державними органами дає можливість ефективно впроваджувати інновації на ринку та контролювати їх відповідність нормативам;

– *забезпечення доступу до інформації:* ППП може сприяти покращенню інформаційної свідомості споживачів, забезпечуючи широкий доступ до інформації про товари і послуги, їх характеристики, якість, безпеку, а також права та обов'язки споживачів;

– *колективна відповідальність:* залучення приватного сектору до захисту прав споживачів створює більшу відповідальність за якість і безпеку продукції. Компанії, що забезпечують якісні товари та послуги, здатні отримати позитивний імідж та здобути довіру споживачів [1].

Слід додати, що єдиний ефективний механізм публічно-приватного партнерства в сфері захисту прав споживачів полягає в тісному співробітництві між державними органами, представниками приватного сектору та громадськістю. Такий підхід допоможе гармонізувати інтереси всіх зацікавлених сторін і досягти кращих результатів у захисті прав споживачів в Україні.

На думку вченого А. Мосейка [3], який вважає, що для публічно-приватного партнерства в сфері захисту прав споживачів в Україні, слід зазначити деякі інші ключові аспекти:

– *гармонізація стандартів:* важливим аспектом ППП є гармонізація стандартів і нормативів між державними органами та приватними компаніями. Це допоможе уникнути непотрібної подвійної регуляції і збільшить ефективність процесу забезпечення якості товарів і послуг на ринку;

– *сприяння конкуренції:* правильно організоване публічно-приватне партнерство допомагає стимулювати конкуренцію серед приватних компаній, що забезпечує вищу якість продукції та послуг, а також більший вибір для споживачів;

– *моніторинг і оцінка:* ефективність ППП вимагає постійного моніторингу і оцінки результатів. Державні органи повинні бути здатні вчасно реагувати на будь-які негативні наслідки

та виклики, що виникають на ринку, і забезпечити необхідні корективи;

– *захист прав споживачів у сфері цифрових послуг*: особлива увага має надаватися захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі, онлайн-платформ та цифрових послуг. Держава і приватний сектор повинні співпрацювати, щоб забезпечити безпеку та захист персональних даних споживачів;

– *роль громадських організацій*: у партнерстві також важлива роль громадських організацій та недержавних акторів. Вони можуть виступати як посередники між державними органами та приватним сектором, представляти інтереси споживачів і вносити пропозиції щодо покращення захисту прав споживачів;

– *запобігання корупції*: забезпечення прозорості та запобігання корупції є важливими аспектами ефективного публічно-приватного партнерства. Державні органи та приватні компанії повинні дотримуватись принципів доброчесності та етичних стандартів.

Важливо зазначити, щоб досягти успіху у публічно-приватному партнерстві в сфері захисту прав споживачів в Україні, необхідно забезпечити взаємодію між усіма зацікавленими сторонами, включаючи урядові органи, бізнес-структури, громадські організації та споживачів. Такий підхід допоможе забезпечити більшу захищеність споживачів, стимулювати економічний розвиток та покращити довіру до бізнесу та державних органів.

Крім того, що ППП в сфері захисту прав споживачів є спільною ініціативою державних органів та приватного сектору для забезпечення якості та безпеки товарів і послуг, які споживачі придбавають на ринку. Україна може скористатися таким партнерством для покращення умов споживання та захисту прав своїх громадян [2].

Варто підкреслити думку М. Парасюка [4], що основні принципи ППП в цій галузі полягають у взаємодії держави та приватного сектору, кожен з яких несе свою відповідальність. Держава має створити необхідну нормативну базу, розробити правила та стандарти для захисту прав споживачів, а також відповідати за контроль і нагляд за дотриманням цих правил. Приватний сектор, у свою чергу, повинен забезпечити виробництво і надання якісних продуктів і послуг, які відповідають встановленим стандартам та вимогам.

Крім цього, партнерство також сприяє підвищенню ефективності, оскільки дозволяє уникну-

ти зайвої бюрократії та здійснювати швидший реагування на зміни ринкових умов. Державні органи можуть довірити деякі функції та обов'язки приватному сектору, що забезпечить більшу гнучкість та швидкість в прийнятті рішень.

Слід зазначити, що ППП допомагає стимулювати конкуренцію між компаніями, що змушує їх прагнути до якості і безпеки своїх продуктів та послуг. Громадські організації також відіграють важливу роль у ППП, представляючи інтереси споживачів та контролюючи діяльність державних органів та приватного сектору. Навряд чи можна говорити про однозначну формулу успішного ППП в сфері захисту прав споживачів, оскільки кожна країна має свої особливості та виклики. Але ключовими чинниками успіху є прозорість, довіра, ефективний обмін інформацією між всіма учасниками та постійна моніторинг і оцінка результатів.

Доречно зауважити, що публічно-приватне партнерство в сфері захисту прав споживачів може значно підвищити якість життя громадян та довіру до товарів і послуг, що надаються на ринку. Забезпечуючи взаємодію і взаємовигідний співробітництво між державними органами та приватним сектором, можна створити більш безпечне, стабільне та процвітаюче середовище для споживачів та бізнесу.

Отже, завдяки публічно-приватному партнерству в сфері захисту прав споживачів, Україна може впроваджувати інноваційні підходи та вирішувати складні проблеми, які вимагають спільних зусиль держави та приватного сектору. Одним із прикладів такого партнерства може бути створення спеціальних платформ або електронних сервісів, які дозволять споживачам легко перевіряти якість продуктів, порівнювати ціни та отримувати доступ до інформації про права споживачів.

Відзначаючи погляди В. Круглова [2] на питання публічно-приватного партнерства, варто звернути увагу на глибокий розумінням процесів та складнощів, які супроводжують такий вид співпраці. Він стверджує, що незважаючи на численні переваги ППП, важливим є реалістичний підхід до його впровадження.

Успіх публічно-приватного партнерства в сфері захисту прав споживачів в Україні залежить від кількох критичних факторів. Серед них вирізняються: забезпечення балансу інтересів між учасниками, підтримка прозорості та відповідальності, ефективне фінансування, підвищення свідомості серед споживачів та готов-

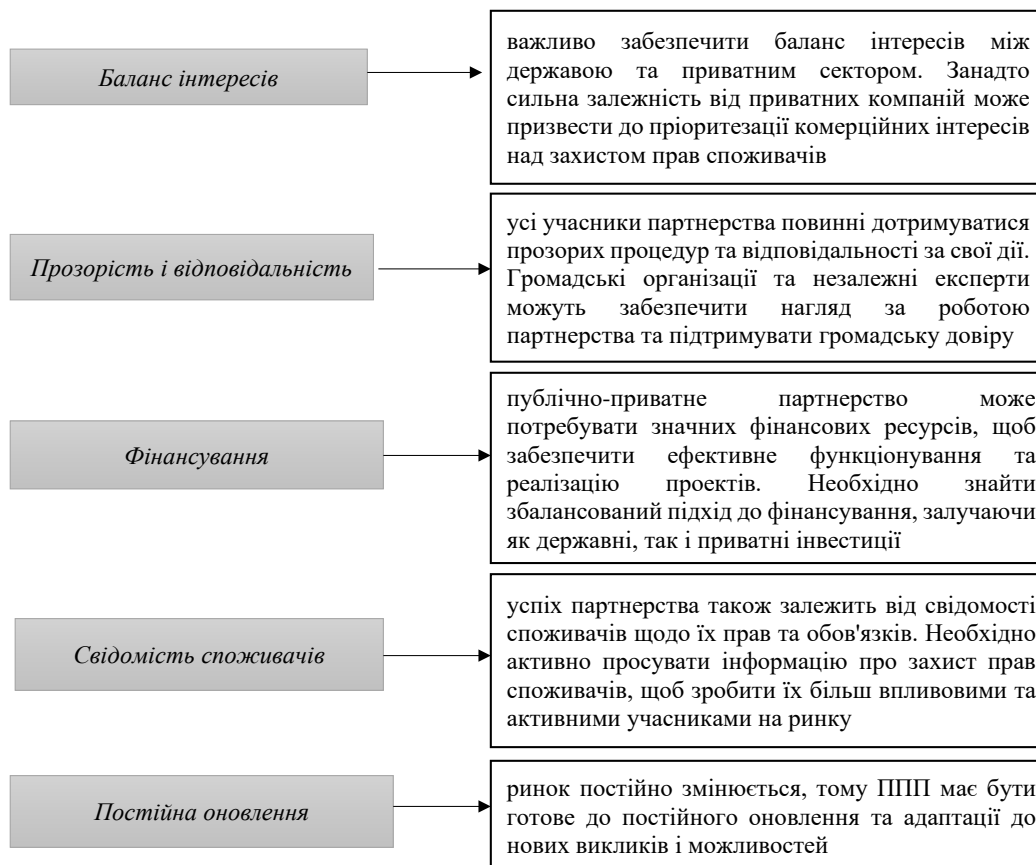

Рис. 1. Ключові фактори успіху публічно-приватного партнерства в захисті прав споживачів. Складено та узагальнено на основі аналізу джерела [2]

ність до постійних оновлень у відповідь на зміни на ринку. Врахування цих аспектів може допомогти забезпечити стабільний та продуктивний розвиток ППП в цій важливій сфері.

Варто підкреслити, що успіх публічно-приватного партнерства в сфері захисту прав споживачів в Україні залежить від активної співпраці між державними органами, приватним сектором, громадськими організаціями та споживачами. Це вимагає високого рівня взаємодії, довіри, чесності та взаємоповаги. Якщо всі сторони будуть працювати разом, можна досягти значного покращення у захисті прав споживачів та створенні більш справедливого та стабільного ринкового середовища.

Завдяки публічно-приватному партнерству в сфері захисту прав споживачів, Україна може створити більш ефективну систему захисту та підтримки своїх громадян на ринку товарів і послуг. Партнерство між державою та приватним сектором дозволяє об'єднати ресурси та експертизу обох сторін для досягнення спільних цілей – забезпечення якості, безпеки та захисту прав споживачів [5].

Крім того, один із головних аспектів, на який варто звернути увагу у продовженні публічно-приватного партнерства, це забезпечення балансу між комерційними інтересами приватного сектору та загальним благополуччям споживачів. Держава має виступати в ролі регулятора, створюючи чіткі норми та стандарти для товарів і послуг, які дозволять підтримувати безпеку та якість. Водночас, приватні компанії повинні бути зацікавлені в дотриманні цих норм і наданні якісних продуктів, що забезпечить їм довіру споживачів та конкурентні переваги. Іншим важливим аспектом є розробка інноваційних рішень і впровадження сучасних технологій для забезпечення безпеки і якості товарів та послуг. Технологічні рішення можуть допомогти відстежувати походження продуктів, контролювати їх якість на всіх етапах виробництва та постачання, а також забезпечити ефективний обмін інформацією між державними органами та підприємствами [7].

Крім цього, прозорість і відкритість інформації для споживачів є також важливим аспектом успішного ППП. Споживачі повинні мати доступ до інформації про свої права та обов'язки, а

також про якість і безпеку товарів, що допоможе їм приймати обґрунтовані рішення при покупках. Залучення громадських організацій та активних споживачів є важливим фактором успіху ППП в сфері захисту прав споживачів. Громадські організації можуть виступати у ролі проміжника між державою та споживачами, представляючи їхні інтереси та надавати експертну допомогу у вирішенні проблем [6].

Отже, оновлення та постійне вдосконалення партнерства важливо для адаптації до нових викликів та розвитку ринкових умов. Публічно-приватне партнерство повинно бути гнучким та готовим до впровадження інновацій, щоб ефективно реагувати на зміни у суспільстві та попиті споживачів. В результаті успішного публічно-приватного партнерства в сфері захисту прав споживачів, Україна може забезпечити високий рівень захисту і підтримки своїх громадян на ринку, збільшити довіру до бізнесу та державних органів, а також створити сприятливі умови для сталого розвитку економіки.

Висновок. Таким чином, публічно-приватне партнерство в сфері захисту прав споживачів є потужним механізмом, який може допомогти Україні створити більш ефективну систему захисту та підтримки споживачів на ринку товарів і послуг. Партнерство між державними органами та приватним сектором дозволяє поєднати ресурси, знання та експертизу обох сторін для досягнення спільних цілей – забезпечення якості, безпеки та захисту прав споживачів. Щоб досягти успіху у публічно-приватному партнерстві, необхідно забезпечити баланс інтересів між державою та приватним сектором, зберегти прозорість і відкритість інформації для споживачів та залучити громадські організації та активних споживачів як активних учасників процесу.

Отже, оновлення та адаптація партнерства до змін у суспільстві та ринкових умов дозволить забезпечити стійке покращення у захисті прав споживачів, підвищенні довіри до бізнесу та державних органів, а також створенні спри-

ятливих умов для сталого розвитку економіки. В цілому, успішне публічно-приватне партнерство в сфері захисту прав споживачів є ключовим інструментом для створення захищеного, стабільного та процвітаючого ринкового середовища в Україні, що сприятиме підвищенню якості життя громадян та підтримці економічного розвитку країни.

Список використаної літератури:

1. Бородієнко О. Сучасний стан розвитку громадсько публічного управління університетами України. *Молодь і ринок*. 2022 р. № 6. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/265722>
2. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Харків 2020 р. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/kbuapa/filesforpages/science/kvv_dis_20202606.pdf
3. Мосейко А. Г. Особливості правового регулювання договорів у сфері трансферу технологій нормами господарського права України. *Право і суспільство*. № 4, 2022 р. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/4_2022/23.pdf
4. Парасюк М. В. Проблемні аспекти захисту прав споживачів в Україні. *Науковий вісник: Ужгородського національного університету*. 2017 р. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/pdf>
5. Удосконалення механізмів саморегулювання у відносинах публічно-приватного партнерства. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Boychuk/1_3.pdf
6. Шура Н. О., Смірнов О. В. Дослідження ефективності застосування механізмів прийняття рішень місцевими адміністраціями у контексті публічного адміністрування. *Ефективна економіка*. № 12, 2017 р. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6023>
7. Яремко І. Ефективність публічного управління та адміністрування: проблеми та напрями вдосконалення процесів оцінювання. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 1 (7), 2022 р. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28231/220373menedzhment-49-56.pdf>

Mamatova T. V., Shkurat I. V. Principles and efficiency of public-private partnership in the field of consumer rights protection in Ukraine

The article examines the role of public-private partnership (hereinafter - PPP) in ensuring effective protection of consumer rights in Ukraine. It explores the basic principles and challenges of PPPs in this field and focuses on key aspects of cooperation between public authorities, the private sector and civil society organizations. Noted, real examples and experience of other countries, the article seeks to find out how an effective partnership can contribute to the improvement of consumption conditions and protection of citizens' rights regarding goods and services. Specific recommendations and conclusions regarding optimal approaches to the development of PPPs in the field of

consumer rights protection have been determined. Special attention is paid to issues of increasing transparency, efficiency and trust in market participants. Reasoned recommendations are aimed at improving mechanisms of cooperation between state bodies, public organizations and the private sector in order to ensure effective protection of consumer rights. The purpose of the article is to promote understanding and increase awareness of the importance of public-private partnerships for the protection of consumer rights in Ukraine. Through the analysis of recommendations and conclusions, the importance of cooperation between different actors is highlighted, and the need to create a more stable and transparent market environment for consumers is emphasized. Specific aspects of public-private partnership in the context of consumer rights protection are defined. It analyzes examples of successful projects and initiatives where cooperation between public authorities and the private sector has yielded positive results in ensuring product quality, product safety and consumer rights. It is emphasized that the public-private partnership in the field of consumer rights protection is defined as a powerful tool for achieving improvement of citizens' living conditions, creating a safe and stable market environment and promoting sustainable development of the country. The need for coordinated cooperation, transparency and trust between all participants in the process to achieve common goals - protecting consumer rights and ensuring the quality of products and services - was studied. With the help of public-private partnership, it is possible to effectively solve problems arising in the field of consumer rights protection and achieve positive results for society as a whole.

Key words: *public-private partnership, protection of consumer rights, sphere of consumer rights protection, effectiveness of partnership, public organizations.*